

# **Prawna ochrona wód morskich Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniami ze statków. Aspekty prewencyjne**

Przejdź do produktu na [ksiegarnia.beck.pl](https://ksiegarnia.beck.pl)

## Wstęp

Przedmiotem monografii uczynione zostało zagadnienie prawnej ochrony wód morskich Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniami ze statków. Wybór wskazanego tematu podyktowany był w głównej mierze szcztątkowym jego opracowaniem w polskiej literaturze prawa ochrony środowiska oraz prawa morskiego. W 1987 r. pojawiła się publikacja o charakterze monograficznym pt. *Ochrona prawna środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego* autorstwa *M. Górskiego*<sup>1</sup>, omawiająca wskazane zagadnienie w sposób kompleksowy. Obejmowała ona swoim zakresem, oprócz ochrony wód morskich, także ochronę żywych zasobów morza, zarówno przed zanieczyszczeniami pochodzącymi ze statków, jak i z lądu. Wskazana publikacja wniosła ogromny wkład w prawną ochronę wód Bałtyku, jednak utraciła aktualność ze względu na dynamizm zmian regulacji prawnych w tym zakresie. Pojawiające się w polskim piśmiennictwie opracowania na ten temat (zwłaszcza z lat 70. i 80. XX w.) zazwyczaj jedynie sygnalizowały prawne problemy zanieczyszczania morza bez wszechstronnej i dogłębnej analizy uregulowań w tym zakresie.

Dodatkowo mając na względzie, że Morze Bałtyckie stanowi szczególnie wrażliwy na zanieczyszczenia akwen o wyjątkowym ekosystemie morskim, do którego Polska ma dostęp, analiza prawodawstwa służącego jego ochronie wydaje się tym bardziej uzasadniona. Ze względu na ograniczone ramy opracowania, pod rozważania poddane zostały jedynie rozwiązania prawne w zakresie ochrony wód morskich przed zanieczyszczeniami ze statków o charakterze prewencyjnym. Jednocześnie należy podkreślić, że rozwiązania te są na tyle specyficzne, aby stworzyć możliwość zaspokojenia potrzeb ochronnych wód morskich. Wobec tego ich analiza jest tym bardziej uzasadniona.

Nie ulega wątpliwości, że degradacja środowiska morskiego stanowi problem globalny powodujący często nieodwracalne szkody w środowisku. Próba oceny tych rozwiązań prawnych jest więc nie tylko zagadnieniem kluczowym z punktu widzenia naukowego, lecz także z punktu widzenia praktycznej ochrony środowiska morskiego jako dobra wspólnego, będącego wartością o charakterze uniwersalnym. A co z tym związane, w zamiarze autorki, mogłaby stanowić przyczynek do dyskusji wśród przedstawicieli doktryny prawa ochrony środowiska.

Proces ewolucji regulacji prawnych chroniących wody morskie doprowadził do odrębnienia trzech grup przepisów, do których należą przepisy regulujące działania prewencyjne, przepisy regulujące działania kontrolne oraz przepisy regulujące działania o charakterze gwarancyjnym dotyczące odpowiedzialności z tytułu zanieczyszczeń

---

<sup>1</sup> *M. Górski, Ochrona prawna środowiska naturalnego Morza Bałtyckiego, Łódź 1987, passim.*

wód morskich. W rezultacie zasadne jest przyjęcie koncepcji triady elementów służących ochronie wód morskich przed zanieczyszczeniami, obejmującej prewencję, kontrolę i odpowiedzialność. Podział ten odbiega od formułowanych w doktrynie prawa ochrony środowiska podziałów instrumentów prawnych ochrony środowiska<sup>2</sup>, jednak uwzględniając specyfikę regulacji prawnych dotyczących środowiska morskiego wydaje się słuszny.

W monografii przedstawione zostały rozważania odnoszące się do pierwszego elementu wyszczególnionej triady – prewencji. Różne rodzaje instrumentów prewencyjnych uczyniono przedmiotami rozdziałów od czwartego do dziewiątego. Rozważania nad instrumentami prawnymi chroniącymi wody morskie Morza Bałtyckiego ukazano na trzech płaszczyznach – prawa międzynarodowego, prawa unijnego oraz przede wszystkim polskiego prawa wewnętrznego. Zbiór norm prawnych dotyczących ochrony wód morskich przed zanieczyszczeniami ze statków obowiązujący na terytorium Polski jako państwa członkowskiego Unii Europejskiej składa się bowiem z norm prawa międzynarodowego, norm prawa unijnego oraz norm prawa krajowego. Poszczególne porządki prawne nie tworzą całości, jednak są ze sobą powiązane i wzajemnie na siebie oddziałują.

Celem badań jest analiza przepisów prawa międzynarodowego, prawa unijnego oraz polskiego prawa wewnętrznego w zakresie ochrony wód morskich, a zatem także wód morskich Morza Bałtyckiego, przed zanieczyszczeniami ze statków, zmierzająca do uzyskania odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Czy w systemie polskiego prawa wewnętrznego obowiązują normy realizujące wymogi systemu prawa międzynarodowego i systemu prawa unijnego?
2. Jakie kwestie powinny zostać uregulowane, aby system polskiego prawa wewnętrznego w pełni realizował wymogi systemu prawa międzynarodowego i systemu prawa unijnego?
3. Czy prewencyjny aspekt systemu ochronnego jest efektywny i kompleksowy?
4. Jakie kwestie powinny zostać uregulowane, aby zwiększyć stopień efektywności i kompleksowości regulacji prawnych w badanym zakresie?

Udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze pozwoli na dokonanie weryfikacji postawionych tez badawczych. Tezy badawcze opierają się na następujących twierdzeniach:

1. Mała liczba regulacji polskiego prawa wewnętrznego w tytułowej kwestii wpływa na to, że w polskim prawie wewnętrznym nie występują normy w pełni realizujące wymogi prawa unijnego oraz międzynarodowego.
2. Regulacje prawne w zakresie instrumentów prewencyjnych służących ochronie wód morskich Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniami ze statków przewa-

---

<sup>2</sup> Przykładowo: *J. Rotko*, Instrumenty administracyjnoprawne ochrony środowiska w RFN, Wrocław 1998, s. 25; *B. Draniewicz*, Przegląd wybranych instrumentów ochrony środowiska, Prawo i Środowisko 2005, Nr 4, s. 81; *G. Dobrowolski*, Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, Toruń 2011, s. 39.

żają nad regulacjami prawnymi w zakresie instrumentów kontroli i nadzoru oraz instrumentów gwarancyjnych, przez co w największym stopniu przyczyniają się do efektywności systemu ochronnego.

Metodą badawczą wykorzystaną w pracy jest metoda dogmatyczno-prawna. Odpowiedzi na przedstawione powyżej pytania badawcze dokonano więc przede wszystkim w drodze kompleksowej i wszechstronnej analizy materiału normatywnego odnoszącego się do poruszanych kwestii. W niewielkim zakresie zastosowanie znalazła również metoda historyczna, która posłużyła do nakreślenia ewolucji niektórych omawianych instytucji. W pracy dokonano także analizy literatury w sferze prawa ochrony środowiska pod kątem statusu i zagadnień podstawowych dla ochrony wód morskich.

Przyjęta teza badawcza, wyznaczone cele badawcze oraz zastosowane metody wywarły bezpośredni wpływ na strukturę pracy. Złożona jest ona ze wstępu, dziewięciu rozdziałów oraz zakończenia.

W rozdziale pierwszym przedstawiono charakterystykę środowiska Morza Bałtyckiego. W tym kontekście zdefiniowano pojęcia środowiska morskiego, wód morskich, zanieczyszczenia morza oraz statku. W rozdziale drugim przeanalizowano zagadnienie statusu prawnego wód morskich w polskim prawie wewnętrznym. Ponadto w rozdziale trzecim omówiona została ewolucja prawnego systemu ochrony wód morskich Morza Bałtyckiego przed zanieczyszczeniami ze statków.

W rozdziałach od czwartego do dziewiątego dokonano analizy regulacji prawnych, koncentrujących się na zapobieganiu zanieczyszczeniom wód morskich pochodzącym z bezawaryjnej eksploatacji. Wszystkie obowiązujące akty prawne największy nacisk kładą na instrumenty prawne o charakterze prewencyjnym. Zalicza się do nich m.in.: instrumenty w zakresie postępowania z różnymi substancjami i ładunkami, instrumenty dokumentacyjne, instrumenty konstrukcyjno-wyposażeniowe, instrumenty informacyjne oraz instrumenty związane z gospodarowaniem odpadami. W konsekwencji różnorodność potencjalnych czynników zanieczyszczających znalazła odzwierciedlenie w strukturze niniejszych rozdziałów.

Pogłębionej analizie poddane zostały prawne uregulowania ochrony wód morskich przed olejowymi zanieczyszczeniami eksploatacyjnymi, przed zanieczyszczeniami bytowymi, przed przewożonymi ładunkami zawierającymi substancje szkodliwe, przed szkodliwymi emisjami do powietrza, przed zatapianiem zanieczyszczeń oraz przed szkodliwymi systemami przeciwpiorostowymi. Jednocześnie pozostawiono poza zakresem rozważań regulacje prawne dotyczące zanieczyszczeń z wypadków. Są to sytuacje nadzwyczajne, w których istotniejsze jest zwalczanie zagrożeń niż prewencja. Nie została również rozpatrzona kwestia zapobiegania zanieczyszczeniom w postaci wraków statków oraz kwestia recyklingu statków. Źródłem powstających w ten sposób zanieczyszczeń wód morskich są statki, nie zaś środki z nich pochodzące.

[Przejdź do księgarni →](#)



[ksiegarnia.beck.pl](https://ksiegarnia.beck.pl)